

**marija
ujević
galetović**

marija ujević galetović

U povodu Dana Grada Slavenskog Broda i
Međunarodnog Dana muzeja

Likovni salon
„Vladimir Becić“
Trg Ivane Brlić Mažuranić 7
11. svibnja - 20. lipnja 2017.

I čvrsti stav i meki pomak

Kao autorica spomenika najpoznatijoj Brođanki, Marija Ujević Galetović prisutna je u gradu na Savi od 2004. godine. Tada je, naime, brončana figura Ivane Brlić Mažuranić zasjela isprva na uskom zelenom pojasu pod krošnjama parkovnog drvca, da bi potom, prije nekih šest godina, bila preseljena na širinu nedalekog korza. Iz komornoga okruženja postranoga prolaza (nesuđena gaja) na čistinu (ponekad i u vrevu) središnjega trga. Profinjeni lik znamenite pripovjedačice, elegantan u držanju, izražava njezin spokoj i zamišljenost; doista, pomalo je „odsutna, kraljevski usamljena“¹. I premda je smještena na niskome postolju, ipak ne doziva djecu da joj sjednu u krilo. Prije će biti da zagledana u bajkovite daljine na dohvat ruke, u mješavini tople prisnosti i blage distance, prati pogledom rastrčane mališane i posakrivane domaće.

I inače Marija, sudeći po znatnome broju urbanih realizacija, najvoli razinu prolaznika ili sasvim nisko, gotovo nezamjetno podnožje (čak je i spomenik *Petru Krešimiru IV* – koji je među kiparičnim modelima najbliže prijelazu iz povijesne osobe u mitski lik – postavljen u Šibeniku tako da mu se s bočnih strana moguće približiti). Takav smještaj skulpture omogućuje promatračima neposredniji odnos, bez patetike i zanosa koji je najčešće neprirodan. Može li nam figura, sišavši s pijedestala, biti još bliža? Zasigurno, ako je nađemo zavaljenu u udobnu fotelju kao da je ušla u naš dnevni boravak. Upravo tako doživljavamo *Portret Živane Živković* iz 1976; tim više što je izveden u poliesteru (to je portretna figura, ujedno i akt na visokim petama) koji, za razliku od klasične bronce, uklanja svaku pomisao na spomeničku uzvišenost. Poprsje *Goranke Vrus* (1981.), pak, u svome izrazu bliže je analogiji s profinjenošću porculana i potvrđuje autoričinu trajnu zainteresiranost za ljude – zainteresiranost koju nalazimo među raznovrsnim radovima, dijelom predstavljenima i u prigodnoj izložbenoj brodskoj selekciji kao jedan od mogućih, vrlo sažetih pregleda, njezina bogatog opusa.

Možda upravo zbog radoznalosti kojom uvijek prilazi svakom novom radu, u Marije šablonski pristup ne postoji. To ne znači, dakako, da zajedničkih osobina njena djela ne posjeduju. Njih nalazimo u konceptu kojim izdvaja određene značajke; nerijetko su to uočena specifičnost modela ili zamijećena nesavršenost (ah, vječna čovječja slabosti) koje potencirano ističe, pri čemu to nipošto ne prelazi u ruganje ili omalovažavanje – kako je, navodno, Krleža za života shvatio Ujevićkin tretman svoje osobnosti². Na to se nadovezuje i rukopis kojim oblikuje volumene tijela i „boravi u fizičkoj potpunosti lika“³ koji uprizoruje.

¹ Željka Čorak, *Urbani portreti*, Art Bulletin HAZU, str. 64

² Prema navodima u knjizi: Ive Šimat Banov, *Marija Ujević Galetović*, Art magazin Kontura, Zagreb 2007, str. 67

³ isto, str. 65

Karikaturalnost je naročito došla do izražaja u radu *Zadnji dani jednoga sokola* (1988.). Štošta nam želi pripovjediti taj sokol – široka osmjeha i spremnih čula – koji kao da je sišao sa stranica Gjalskoga ili Turgenjeva (barem meni pobuđuje takvu asocijaciju osnaženu i samim nazivom) da bi položen na granitnu ploču klasične profilacije zazi-
vao budnost i trijumf živosti nad spokojem i zagrobnim mirom. Suprotnost mu čine portreti *Kafke*. Napose je onaj s plavim polucilindrom astralan, nezemaljski ne-prisu-
tan, kao da je „otrovan svijetom pred nama, apostrofirani porculanskom lomnošću (...) – upravo hlapi“⁴, te će za koji tren pred nama ostati samo njegovo pokrivalo za glavu.

Iz svih je prethodnih primjera lako zapaziti izrazitu važnost materijala što je autorica paradigmatički prezentirala sa svoja tri autoportreta. Od onoga u terakoti iz 1970. kojim iskazuje otvorenost, kao da upija čuđenje u svijetu (rastvorenih oči, usta), preko zatvorenosti brončanoga iz 1979. na kojemu je epiderma poput nepropusne opne (stisnute usnice, nepostojanje ušiju) do kamenoga iz 1997. koji zaziva arhaičnost svojim strogim, geometriziranim oblicima (usta nisu niti prikazana).

U svom sažetom, preglednom karakteru, brodska izložba Marije Ujević Galetović obuhvaća pedeset godina rada. Nježnoj i zagledanoj u nedogled ženskoj glavi u obo-
janom gipsu (*Detalj glave*) iz 1967. odgovaraju pogledi bebe (*Beba I* i *Beba II*) iz 2017. izvedeni akrilikom na platnu. Od pomalo etruščanske transcendentnosti do intenzivne prisutnosti novorođenčeta koje neporecivo krepko i jako, čini se s ljutnjom, objavljuje svoje ja, svoje postojanje. Odlučivši prikazati maleno dijete – inače sasvim nezahvalan motiv ne samo zbog lakog pokliznuća u sentimentalnost, nego i zbog *tabulae rasae* lica bez povijesti – na velikoj plohi, Marija je podcrtala usredotočenost na biće koje već pokazuje svoj karakter. Međutim, nije to privilegij isključivo ljudi; i životinje ga imaju. Odnosno, mi ga odčitavamo na njihovom licu, tijelu i pokretima u neizbježnom procesu antropomorfizacije. Skicozno prikazana *Zvijer* najnovija je karika (nakon fascinantnih *Mačaka* i *Koze jedne*) u tom, uvjetno govoreći, animalističkom umjetničkom ciklusu. Štoviše, karakter mogu odavati i najjednostavnije linije, nekoliko njih posloženo u strukturni sklop dovoljni su da sugeriraju prebrižne roditelje (*Čuvari djeteta*, 2006.) – vrišteću majku i kontrapostno fiksirana oca.

Sa spomenutim smo radovima zakoračili u kiparičino slikarstvo. Za veći njegov dio – uključujući prizore mora i šuma, kao i razne izolirane protagoniste – ukazao bih na svezu s teatarskim svojstvima koju iščitavamo u čistim plohamo izvedenima poput kazališnih kulisa te u precizno, premda ponekad i zagonetno, iznijetoj simbolici. Dvije *Bebe* u tom smislu označavaju pomak prema snažnije iskazanoj intimizaciji, prema prisnosti kojoj ne leži udio ironijskoga.

⁴ Igor Zidić, Marija s onu stranu brda, *Marija s rive*, u katalogu Marija Ujević Galetović, Galerija Adris, Rovinj 2017, str. 14

Pa ipak, ironija je uglavnom imanentno prisutna u Marijinu radu. Sasvim diskretno, gotovo neopazice, ili izravno, upravo transparentno. Čak joj i aktovi – ovdje *Avokado* i *Akt* iz 2001. – donose zabavnu zaigranost; ludička nota tih rasplesanih napetih formi ispunja prostor veselošću.

Trajno posvećena aktualnom trenutku, Marija Ujević Galetović neumorno gradi djelo koje pršti vitalnošću, iznimno raznoliko, čija je temeljna značajka imanentni interes za ljudsko, ali ne u idealizaciji – nju, pak, nastoji postići u oblikovanju – nego u ljudskoj nepotpunosti. U takvom ključu valja nam shvatiti i prihvatiti čitavo njeno stvaralaštvo. Upravo zato i sama Marija u jednome razgovoru ističe: „Blisko mi je uvijek ono što se zove 'sardonično', jer humor je upravo ono što nas određuje kao vrstu“⁵ i zato je – s pouzdanjem konstatira pisac – njen opus „toliko živ jer je u njemu sačuvana ironija, mogućnost podsmjeha, pravo na odmak“⁶. To pravo ne zlorabi, i dignitet je također tu.

U stvaralaštvu Marije Ujević Galetović sretno se i bez napora spajaju ili izmjenjuju klasičnost i modernost, dostojanstvo i komična neobičnost, ozbiljnost i lakoća, iskustvo i novina – sve obuhvaćeno i prožeto životodajnom energijom i oplemenjeno mudrošću.

Nikola Albaneže

⁵ Ive Šimat Banov, *Marija Ujević – baštinica umjetničkih avangardi*, Art Magazin Kontura, br. 71, 2002., str. 17

⁶ Tonko Maroević, *Djelo tekućih tijela*, Art Magazin Kontura, br. 93, 2007., str. 54

Detalj glave

1967., obojeni gips, 21 cm

Autoportret

1970., terakota, 31 cm

Kafka

1976., alabaster, 22 cm

Kafka

1976., porculan, 22 cm

A.G. Matoš

1976., bronca, 35 cm

Portret Živane Živković

1976., poliester, 105 cm

Autoportret

1979., bronca, 41 cm

Goranka Vrus

1981., porculan, 50 cm

Zadnji dani jednog sokola

1988., gips, 25 cm

Autoportret

1997., kamen, 34 cm

Avokado

2001., bronca, 165 cm

Akt

2001., bronca, 154 cm

Čuvari djeteta

2006., akrilik/platno, 115x150 cm

Zvijer

2016., akrilik/platno, 140x150 cm

Šuma

2016., akrilik/platno, 150x140 cm

More

2016., akrilik/platno, 150x140 cm

Beba

2017., akrilik/platno, 200x150 cm

Životopis

Marija Ujević-Galetović rođena je 20. listopada 1933. godine u Zagrebu u kojemu je završila osnovno i srednjoškolsko obrazovanje. Godine 1953. upisuje se na zagrebačku Akademiju likovnih umjetnosti - Kiparski odsjek; diplomirala je 1958. u klasi profesora Frana Kršinića. Nakon studija usavršavala se na Central School of Art u Londonu; u nekoliko navrata boravila na studijskim putovanjima (Italija, Engleska, Francuska). Na zagrebačkoj ALU radi od 1987., napredujući od docenta do statusa redovitog profesora 1995. Od 1998. redoviti je član HAZU čiji je član suradnik bila od 1990. godine.

Izlagačku aktivnost započela je 1960. te je od tada prezentirala svoje radove na brojnim samostalnim i skupnim nastupima. Istakla se je napose skulpturalnim ostvarenjima na otvorenom prostoru - gradskim ulicama i trgovima (spomenici *Augustu Šenoj* u Zagrebu, *Miroslavu Krležu* u Osijeku, *Jakovu Gotovcu* u Osoru, *Frani Petriću* u Cresu, *Petru Krešimiru IV.* u Šibeniku, *Ivanu Pavlu II.* u Dubrovniku, *Ivani Brlić Mažuranić* u Velikoj Gorici i Slavanskom Brodu), u parkovima i dvorištima (skulpture *Trkač* na Savskom nasipu u Zagrebu, *Ženamačka* uz galeriju Lauba, spomenik *Jurju Križaniću* na Kaptolu u Zagrebu) - te u sklopu arhitektonskih cjelina - u crkvama (patronu crkve Sv. Pavla u Zagrebu, skulptura *Uzašašće* u crkvi Sv. Nikole u Rijeci) i pasažima (spomenik *Vlahi Paljetku*).

Za svoj je spomenički rad primila brojna priznanja te je dobitnica značajnih nacionalnih i međunarodnih nagrada među kojima se ističu: 1. nagrada na međunarodnom natječaju za spomenik *Telekomunikacije* u Ženevi 1965., 1. nagrada na natječaju za spomenik *Augustu Cesarcu* u Zagrebu 1973., 1. nagrada za spomenik *Jovanu Steriji Popoviću* u Novom Sadu 1981., Izvedbena nagrada za spomenik *Miroslavu Krleži* na Zagrebačkome salonu 1982., Nagrada na Trijenalu hrvatskog kiparstva u Zagrebu 1986., Nagrada za spomenik *Augustu Šenoj* u Zagrebu 1987., Nagrada grada Zagreba 1989., Nagrada Zagrebačkog salona 1990.

Njezina se djela nalaze u zbirkama zagrebačkih ustanova: Moderne galerije, Muzeja suvremene umjetnosti, Laube; također u privatnim kolekcijama Alfreda Brogyanyija i drugih u Beču, Nede Young u New Yorku. Kao dio recentne i aktualne produkcije Marije Ujević-Galetović u tijeku je realizacija bočnih brončanih vratnica - nakon što su lani dovršene na središnjem ulazu - na katedrali u Požegi, a očekuje se i skoro postavljanje spomenika *Jurju Križaniću* u Moskvi.

